

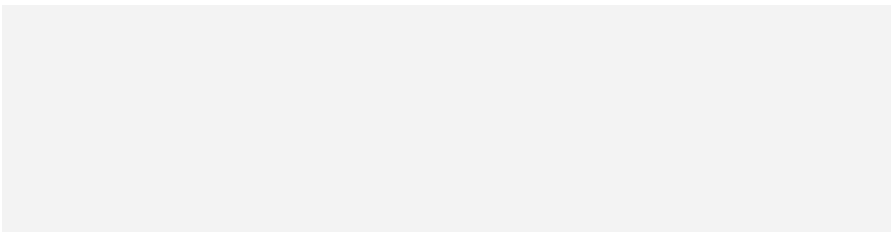
Peellands Molennieuws

116

december 2025

Peellandse Molenstichting

*Het Peellands Molennieuws is een uitgave van de Peellandse Molenstichting.
Een abonnement op dit blad is inbegrepen in een bijdrage aan de vrienden van de
Stichting. Het minimale bedrag is € 20,- per jaar.
Dit bedrag kunt u overmaken op bankrekening NL87 INGB 0005 7060 31, t.n.v.
Peellandse Molenstichting.*

Secretariaat:

Peellandse Molenstichting
Secretariaat:
p.a. Schutsstraat 22
5737EW Lieshout
tel. 06 51815 316
www.peellandsemolenstichting.nl

Redactie:

Peter van Rongen en Geert van Stekelenburg
Het typewerk, de lay-out en de eindredactie zijn verzorgd door Geert van Steke-
lenburg

Uw artikelen, commentaar en ideeën kunt u sturen naar:

Redactie Peellands Molennieuws
p.a. Geert van Stekelenburg, Hofstraat 26, 5721 BB, Asten
Tel: 0616716543
Email: e.vanstekelenburg@chello.nl
Uiterste inzenddatum voor het eerstvolgende nummer: 29 maart 2026

Omslagfoto: De Gildehauser Ostmühle in Bad Bentheim (Duitsland) is een Ne-
derlandse torenmolen of een zogenaamde Erdholländer. De molen werd in
1749/1750 gebouwd van Bentheimer zandsteen. (foto: Willy van Vlerken)

Peellands Molennieuws
ISSN 1574-2512

Oplage: 160

De voormolen

Ik weet niet hoe het bij jullie gaat, maar het lijkt of de dagen en weken steeds sneller voorbijvliegen. En intussen lukt het toch nog om mooie herinneringen op te slaan en terug te kijken naar een goed 2025.

Binnen het bestuur hebben we ingeleverd doordat Peter van Rongen zich heeft moeten terugtrekken vanwege gezondheidsproblemen. In dit nummer blikken we met hem, tijdens een goed bezocht molenaarsavondje in zijn molen in Liessel, nog even terug op de vele zaken die hij voor de molens heeft opgepakt. Mede dankzij hem is er nu in Brabant een voorzittersoverleg opgestart waarin alle verenigingen en stichtingen hun zorgen kunnen uiten en hun ideeën kunnen uitwisselen.

De jaarlijkse excursie in mei kon vanwege de geringe belangstelling en de hoge kosten van de bus helaas niet doorgaan, het programma ligt nog wel steeds klaar. Daarom horen we graag van jullie of het een optie is om met eigen vervoer te gaan en zodoende toch weer die mooie ontmoetingen te hebben met de collega molenaars.

De lezing van Hans Titulaer, molensteenkenner bij uitstek, werd goed bezocht en van enkele aanwezigen heb ik al mogen vernemen dat ze de tips die hij gaf al op hun eigen molen aan het testen zijn geweest.

Voor het volgend jaar hebben we gelukkig al enkele uitnodigingen gekregen om bij een van onze molenaars op bezoek te gaan en daar wil ik jullie graag weer eens ontmoeten om samen de molen te bekijken, maar vooral ook om een praatje te maken.

Even een serieus onderwerp, we weten allemaal dat het behoud van de molen steeds meer bedreigd wordt, onder andere door de grote vraag naar woningen. Het kan zomaar zijn dat vlak in de buurt van jouw molen een bouwplan wordt ontwikkeld. Door als Peellandse Molenstichting tijdig hier op in te spelen en eventueel bezwaar te maken kunnen wij je natuurlijk ondersteunen, maar dan moeten we wel op de hoogte zijn van de plannen. Op www.overheid.nl kun je je aanmelden om tijdig bericht te krijgen van eventuele plannen en ook huis-aan-huis bladen kunnen hierin een rol spelen.

Veel beter is het nog om te voorkomen dat er plannen ontwikkeld worden door vooraf de politieke partijen in je gemeente te wijzen op het behoud van ons levend erfgoed. Vraag maar of ze een passage willen opnemen in hun verkiezingsprogramma, veel politieke partijen zijn hier nu mee be-

zig vanwege de aanstaande verkiezingen in maart. Een voorbeeldbrief is in de maak, stuur even een berichtje naar het secretariaat dan komt dit in orde.

Geniet van de molens en koester wat je dierbaar is, dan wordt ook 2026 met alle onzekerheden ook vast weer een heel mooi jaar om op terug te kijken.

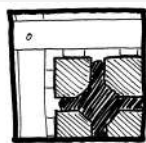
Als bestuur zijn we natuurlijk altijd opzoek naar goede aanvulling en die wordt gezien de gemiddelde leeftijd van ons steeds urgenter. Dus als jullie willen dat we als Peellandse Molenstichting blijven bestaan, meld je dan eens vrijblijvend bij een van ons aan.

Marc van Deursen, voorzitter Peellandse molenstichting

advertentie

	wakker zeilmakers sinds 1933 Gerennommeerd adres voor molenzeilen Uitvoerbaar in copes, polyester en katoen. Diverse mogelijkheden in kleuren en touwwerk.
Zeilmakerij D. Wakker BV Ind. terrein 'Nieuwe Waterweg' Scheldeweg 7, 3144 ES Maassluis Telefoon 010 591 22 88 E-mail info@wakker.nl www.wakker.nl	

Vulstukken

Het op- en afzeilen van de molen

Geert van Stekelenburg

Er zijn diverse manieren om een molenzeil voor te leggen, het weer op te rollen en af te zeilen. De afgelopen vier decennia waarin ik op mijn molen leerlingen opleid heb ik diverse werkwijzen voorbij zien komen. Na al die jaren zag ik onlangs toch nog een, voor mij een geheel nieuwe manier om de litsen achter de kikkers te leggen, maar daarover zo direct meer. Eerst iets over een wellicht overdreven veilige manier van opzeilen. Toen ik enkele maanden geleden tijdens een fietstocht bij de molen van Bentheim (Duitsland) aankwam, zag ik in de verte een opvallend gele lijn hangen van de askop naar beneden over het hekwerk links naast de roe. Groot was mijn verbazing toen een van de molenaars uitlegde waar deze voor diende: men had op die dag een leerling molenaar op bezoek en hij mocht alleen maar een zeil voorleggen langs deze klimlijn. Daarvoor moest hij in een klimtuigje omhoog om de lussen achter de kikkers aan te brengen. Heel erg veilig natuurlijk, maar hopelijk gaan wij hier niet ook deze kant op!

foto's 1: De vlotste manier om een zeil voor te leggen

Het voorleggen van een zeil: dit begint met het zeil achter de klampen uit slaan. De juiste manier is de volgende: je gaat staan in het verlengde van de voorzoom met je neus in de richting van de achterzoom en zet één stap richting molen. Vervolgens sla je het nog opgerolde zeil met een wijde boog over de voorzoom (**zie foto's 1**). Daarbij let je er vooral op dat het zeil niet over de voorzoom sleept, elke uitstekend splinter of spijkerkop kan fataal zijn voor het zeil.

Helaas kom ik echter steeds vaker de volgende manier tegen: de molenaar loopt helemaal door naar de achterzijde van de roe om vervolgens, met zijn neus in de richting van de voorzoom, het zeil achter de bovenste klamp uit halen. (**zie foto 2**). Dit is een vrij omslachtige manier, die wel-

foto 2: Een meer omslachtige manier om op te zeilen

licht nog wel door een beginnende leerling gebruikt wordt.

Daarna wordt het zeil gedeeltelijk uitgerold door met de onderhoektouwen tussen je handpalmen enkele draaibewegingen te maken. Dus niet het zeil zelf in je hand uitrollen, dat kost ook weer te veel tijd, omdat je dan elke omwenteling één voor één moet maken.

Vervolgens dienen de litsen (lussen) achter de kikkers geslagen worden. Je slaat, staande onder aan de roe, de lussen van boven naar beneden vast. Dit vereist veel oefening van de aspirant-molenaar, waardoor deze uiteindelijk de speciale slag beheerst waarmee de lussen achter de kikkers geslagen worden (**zie foto 3**). Deze slag wordt gemaakt vanuit de pols: je maakt een felle draaibeweging

waarbij de lus op de roe wordt gelagen en zich door de draaibeweging achter de kikker plaatst.

Uiteraard kun je ook naar boven klimmen om de lussen van boven naar beneden vast te zetten, maar dat werd vroeger vrijwel nooit gedaan.

(Toen ik tijdens mijn opleiding in het bijzijn van mijn vader en oom, die beide molenaar waren, wél naar boven klom kreeg ik te horen: 'Wat ga jij doen? Dacht je dat wij dat vroeger elke dag deden?' Vervolgens lieten ze even zien hoe zij dat deden: staande onder aan de roe, vanuit de pols, met de juiste slag!

foto 3: met een draaiende beweging vanuit de pols worden de litsen achter de kikkers geslagen

Als er persé geklommen moet worden, bijvoorbeeld tijdens het molenarsexamen, dan kan dit zowel links als rechts van het gedeeltelijk uitgerolde zeil, mits hierbij je hierbij wel zo dicht mogelijk bij de roe naar boven gaat. Dit om het breken van een heklat onder de belasting van je gewicht te voorkomen. Van de molenaars in Asten leerde ik dit rechts van het zeil te doen, om zodoende zo dicht als maar mogelijk naast de roe te opereren.

Zet vóór je gaat klimmen wel één van de onderhoektouwen vast om opwaaien van het zeil te voorkomen. Ook hierbij worden de lussen van boven naar beneden vast gezet. Zowel bij het naar boven gaan als bij het afdalen let je er op, dat je steeds met drie punten met de

heklatten verbonden bent (twee voeten en een hand, of één voet en twee handen, dit vergt even wat oefening en vooral gewenning).

Een van mijn leerlingen, die onlangs een middag in Hattem in Gelderland op de molen meegedraaid had, vertelde me dat daar een andere manier gebruikt werd. Daar wordt, nadat het zeil achter de zeilklampen uit is geslagen, het zeil helemaal opgerold gelaten en dicht tegen de roe gelegd, waardoor het niet op kan waaien. Vervolgens klimt de molenaar links naast het opgerolde zeil omhoog. Hij bevestigt van boven naar beneden alle

foto 4: Het zeil blijft opgerold tot bovenaan en van boven naar beneden worden de litsen vastgezet. Hierbij rolt het zeil vanzelf af. Het opgerolde zeil is eenmaal door een heklat gestoken, dit hoeft echter niet.

lussen, het zeil rolt daarmee vanzelf langzaam bij het afdalen uit (**zie foto 4**).

Mocht je het zeil toch nog graag tegen opwaaien beveiligen (eigenlijk niet nodig bij deze methode) steek het dan onderaan door een heklat (niet terughalen), waardoor het tijdens het naar benden komen toch nog kan uitrollen. Aanvankelijk geloofde ik niet zo in deze methode, maar na een paar demonstraties door de desbetreffende MIO was ik geheel overtuigd. Ook een collega-molenaar, die aanvankelijk net als ik ook heel sceptisch was en die draait op een molen met zeilrails in plaats van zeilarmen zoals op mijn molen, reageerde ook heel enthousiast toen hij deze methode eens uitprobeerde.

Als alle lussen achter de kikkers zitten wordt natuurlijk als eerste het linker onderhoektouw bevestigd met een zogenaamde halve mastworp. (De term onderhoektouw werd hier overigens nooit gebezigd: de Brabantse benaming is 'vesteind'.) Vervolgens worden de zwichtlijnen ('slaglijnen' in Brabant) vastgezet. Deze worden redelijk hoog om de zoomlat geslagen (met een hoek van zo'n 45 graden). Mocht het opslaan van de slaglijnen té moeilijk zijn om de een of andere reden, dan is er ook nog de bekende truc om bij het naar de achterzijde van de roe lopen een wijde boog te maken. Hierdoor gaan de slaglijnen als vanzelf op de goede hoogte achter de achterste zoomlat om.

Het vastzetten van de slaglijnen gebeurt op diverse manieren. Soms vind je op een gevlucht een extra 'zwichtlatje' om zodoende alle drie de slaglijnenapart vast te zetten. Een zwichtlatje is overigens geen Brabantse uitvinding. De meeste molenaars verwijderen echter dit zwichtlatje meteen, om zodoende een extra handeling bij het knopen te besparen. De bovenste twee slaglijnen kunnen dan namelijk in één handeling vastgezet worden.

De meest gebruikte methode hiervoor is de volgende: je leidt de lijnen voorlangs naar de linkeronderkant van kruising en zoomlat, dan achterlangs naar de rechterbovenkant, dan voor de heklat recht naar beneden en tenslotte achter de zoomlat om naar links onder. Je trekt de slaglijnen strak en legt ze in een lus tussen

*foto's 5: boven: Beide slaglijnen zitten al vast
onder: Het uiteinde van de tweede lijn is voorlangs naast de eerste lijn gelegd*

zoomlat en juist strak getrokken lijnen (**zie foto's 5**). Let hierbij op of de naar boven gaande lijn goed tegen **de zijkant** van de zoomlat aangedrukt wordt. Trek de slaglijn vooral niet 'voor de zekerheid' **achter de zoomlat** zoals op sommige molens wel gebeurt. Mocht je in geval van nood heel snel af moeten zeilen, dan vervloek je deze methode namelijk. Er bestaat echter een fijnere knoop, die de twee lijnen mijns inziens beter bevestigt. Hierbij worden de lijnen na het achterom halen ineen gedraaid (met de klok mee en liefst twee keer) en wordt slechts één lijn vastgezet. De andere, die door het ineen draaien van de twee lijnen al vastgeklemd zit op de hoek van de heklat, kan vóór langs gehaald worden (dus niet achterom slaan) en

foto 6: de meest gebruikte knoop voor de derde slaglijn

foto 7: Het linkeronderhoektouw loopt eerst aan de binnenkant langs de buitenzoomlat

in een lus op de andere lijn gelegd worden. Houd de eindjes even lang, dan kunnen de lijnen bij het afzeilen in één handbeweging gelost worden. (Deze knoop wordt door mij al veertig jaar gebruikt en nog nooit is er onder het draaien een slaglijn los gekomen. Het commentaar van sommige molenaars dat bij het gebruik van deze knoop de lijn los wel eens los zou kunnen komen, is dus volkomen nonsens. Ook de examencommissie van De Hollandsche Molen moest wel even wennen toen deze knoop tijdens het examen voor het eerst gebruikt werd, getuige de licht denigrerende opmerking: 'O, zo kan het dus ook'. Intussen zal de knoop bij hen ook wel bekend zijn.

Hierna zet je ook de derde slaglijn vast met de bekende knoop (**foto 6**) en als laatste

wordt het linkeronderhoektouw vastgezet. Hiervoor wordt in onze regio's meestal de halve mastworp gebruikt, die ook toegepast werd bij het andere onderhoektouw. Begin deze knoop wel aan de binnenkant van de zoomlat, zodat de trekkracht naar beneden gaat en niet naar opzij (**zie foto 7**).

Dit was uiteraard de beschrijving voor het voorleggen van een vol zeil. Zoals de meeste lezers al wel zullen weten zijn er zes zeilvoeringen:

- *Met 3 slaglijnen in gebruik: vol zeil en het duikertje*
- *Met de bovenste 2 slaglijnen vast: lange halve en korte halve*
- *Met 1 slaglijn vast: de hoge lijn en het zogenaamde stormeindje*
De uitgebreide beschrijvingen hiervan vind je in het cursusboek, daar ga ik nu verder niet op in.

Met name de laatste twee zul je in onze regionen vrijwel nooit gebruikt zien worden, het kost namelijk nogal wat tijd om deze zeilvoering voor te leggen. Je moet heel wat lussen van het grotendeels opgerolde en tegen de binnenkant van de roe liggende zeil achter de kikkers leggen. En verder hebben we hier in het zuidoosten meestal ook niet te maken met

foto's 8: Het opgerolde zeil wordt achter de zeilklampen geslagen.

windsnelheden waarbij een zeil met hoge lijn nodig zou zijn.

De beschrijvingen van de manier waarop je deze zeilen voorlegt vind je uitgebreid in het cursusboek.

Het afzeilen: daar valt ook wel het een en ander te vertellen. De volgorde van het lossen van de knopen is van achter naar voor, achtereenvolgens: bovenste slaglijnen, derde slaglijn, linker onderhoektouw en dan wordt het zeil opgerold (dus met het rechteronderhoektouw nog bevestigd).

Voor het oprollen zijn diverse manieren, onder andere ook afhankelijk van het feit of het gevluht zeilrails of zeilarmen heeft. Sommige molenaars slaan het zeil dubbel alvorens het op te gaan rollen, het nadeel van deze methode kan zijn dat als er bij het dubbelvouwen plots een windvlaag komt, het zeil bijna niet meer te houden is doordat de wind het zeil opbolt. Het oprollen kan van links naar rechts of andersom. Het zeil kan naar binnen of naar buiten opgerold worden. Heel veel manieren zijn goed mits het zeil maar redelijk tot bovenaan opgerold is en niet de bekend 'frietzak' vertoont. Bij een molen met zeilarmen rolt meestal het laatste stukje zeil

bovenaan vanzelf in bij het achter de klampen slaan, zeker als je je bij het laatste stuk oprollen wat naar rechts begeeft. Bij een zeilrail dien je het zeil helemaal tot bovenaan op te rollen).

Het opgerolde zeil gaat met één zwaai, staande in het verlengde van de voorzoom, in één beweging achter de bovenste en de onderste klamp. Hierbij loop je niet naar de achterkant van het gevlucht. Bij het slaan maak je een wijde cirkelbeweging die vooral van de voorzoom af gaat, waardoor het zeil niet over de voorzoom schuift (met de bekende risico's van dien). Het lijkt erg tegenstrijdig omdat het zeil naar achteren moet, maar voor deze slag trek je aan het begin van de beweging het zeil vooral naar je toe boven je hoofd, het zeil valt dan als het ware achter de klampen.

Daarna pas loop je naar de achterkant van het gevlucht **(foto 8)**.

Het bevestigen van de onderhoektouwen kan op diverse manieren en is ook afhankelijk van de gebruiken op de molen. Diverse manieren zijn goed, mits je het zeil maar één keer doorhaalt door één heklat en ook hier weer met gebruik van halve mastworp(en). De beschrijving hiervan vind je ook weer in het cursusboek.

Molens met een ander wieksysteem dan het Oudhollandse hebben vaak hun eigen manieren van bevestigen van de zeilen.

Eerder al had ik het al over een methode van opzeilen die in Gelderland gebruikelijk is. Hier zag dezelfde MIO die dát in Hattem op de molen zag ook een andere manier van afzeilen. Een manier die er op het eerste gezicht heel vreemd uit ziet en die blijkbaar vooral door vrouwen gebruikt wordt. De molenaar gaat na het oprollen van de zeilen namelijk met de rug tegen de roe staan en slaat vanuit die positie met een draai van het lichaam het zeil achter de klampen. In Gelderland wordt dit 'de balletdanseres' genoemd. Bij het zien van deze methode snap je meteen waarom.

Toen mij dit verteld werd, herinnerde ik me dat ik deze methode lang geleden al wel eens gezien had tijdens een proefexamen dat ik af nam. En inderdaad was het toen ook een vrouw die deze methode gebruikte. Probeer hem

Een demonstratie op een Duitse molen hoe men in Nederland gewoonlijk een opgerold zeil achter de klampen slaat.

(foto: Willy van Vlerken)

zelf maar eens uit, na enkele pogingen zul je merken dat hij heel goed werkt.

Op de molen van Bentheim, waar ik het in het begin al over had, werd deze methode overigens ook gebruikt door de leerling die langs de klimlijn naar boven moest. Deze jongeman heb ik toen verteld dat deze methode de 'balletdanseres' genoemd wordt en dat wij gewoonlijk een andere manier gebruiken. Uiteraard moest ik 'onze' manier toen voordoen. Daarna gaf ik het zeil weer over aan de leerling met de woorden: 'Und jetzt du!'. Hij probeerde het op mijn manier en zelden heb ik iemand zo trots zien kijken na een handeling die, tot zijn eigen verbazing, meteen lukte.

Tot slot: soms wordt een molen voor het opzeilen iets 'gaand' (voorbij de laagste stand) gezet, daardoor sla je de lussen gemakkelijker achter de kikkers en komen er minder gauw achteruit. Ditzelfde effect wordt ook bereikt bij het opruimen: de molen wordt iets 'komend' gezet waardoor de lussen makkelijker achter de kikkers uit komen.

Mocht je de molen niet overhoek (x stand) wegzetten (zoals dat vóór de komst van de bliksemafleider altijd gebeurde), maar overeind (+ stand) vergeet dan vooral niet de molen een tikje 'komend' te zetten voor je hem aan de ketting legt. Dit om te voorkomen dat er water in de liggende roe blijft staan. Zo gaan je roeden jaren langer mee.

advertentie

Adriaens

Molenbouw

Weert bv

SINDS 1880

Oudesteeg 1c • 6002 SG Weert
T: 0031(0)495 531064 • E: info@adriaensmolenbouw.nl

Wind & Watermolens • Traditionele houtconstructies
Eikenhouten bijgebouwen • Terrasoverkappingen

www.adriaensmolenbouw.nl

Uitgelicht

Peter van Rongen neemt afscheid van bestuur

Marc van Deursen

In het begin van 2012 werd Peter lid van de Peellandse Molenstichting en 11 januari 2016 werd hij welkom geheten in het bestuur. Al snel bleek de kwaliteit van Peter op bestuurlijk vlak. Vooral in het meedenken van de richting en bestaansrecht van de Peellandse Molenstichting leverde hij een prima bijdrage.

Gaandeweg kreeg Peter meer ervaring op zijn molen in Liessel en van daaruit was de stap naar instructeur maar een kleine. Op deze manier konden we als bestuur heel fijn voeling houden met het wel en wee van de leerlingen op de diverse opleidingsmolens. Daar kwam verder nog bij, dat doordat Peter zitting nam in het bestuur van het Gilde we ook uit die hoek de benodigde informatie uit eerste hand kregen.

Vanaf deze plaats wil ik Peter hartelijk danken voor zijn inbreng en positieve bijdrage aan de Peellandse Molenstichting. Het is altijd vervelend als je op een gegeven moment moet besluiten dat je een stapje terug moet doen omdat je lichaam dat van je eist, maar we hopen dat Peter nog heel lang kan blijven genieten van de activiteiten die hij blijft ondernemen in zijn molen in Liessel.

Op 16 juli waren alle molenaars door Peter uitgenodigd in zijn molen om het resultaat van de restauratie en de nieuwe wieken te komen aanschou-

Peter ontvangt een bord met logo uit handen van de voorzitter.

wen. Voor iedere molenaar is er niks erger dan stilzitten en het jarenlang moeten wachten op een nieuw gevlucht. Maar ondertussen is Peter wel heel actief betrokken geweest bij deze restauratie.

Tijdens deze bijeenkomst hebben we als blijvende herinnering een mooi leistenen bord met daarop het logo van de Peellandse Molenstichting aangeboden. Dat kreeg direct een prominente plaats in de molen. Voor ruim 10 jaar bestuurswerk en het uitdragen van de liefde voor de molens is dit slechts een klein gebaar, maar zeker dubbel en dwars verdiend.

Het leistenen bord met logo van de Peellandse Molenstichting

advertentie

BEIJK

VAKMANSCHAP SINDS 1946

EXPERTS IN

- ✓ Bouw, onderhoud & restauratie wind- en watermolens
- ✓ Restauratie & onderhoud monumentale panden en objecten
- ✓ Restauratie en bouw van allerlei soorten houtconstructies
- ✓ Ambachtelijke staalconstructies en aandrijvingen

Bekijk onze website www.beijkbv.nl voor meer informatie en projecten.

125 jaar molen de Leest

Jan Tielemans

Op de nationale monumentendagen, op 13 en 14 september, is het 125-jarige bestaan van molen de Leest in Lieshout gevierd. Waarschijnlijk was het echter al de 126^e verjaardag! Dit klinkt wat vreemd, maar bij de restauratie in 1975 is men er blijkbaar vanuit gegaan dat het jaar van het eerste officiële document van een notaris met betrekking tot de molen, 1900, ook het jaar was dat de molen werd gebouwd. Dit jaartal staat dan ook op de baard en boven de invaart.

Dit document is echter een document waarbij de bouwer tevens eigenaar de molen verhuurt. Al het jaar daarvoor stond er in de september editie van 1899 van het vakblad "De Molenaar" een kort, niet helemaal vleidend, berichtje over de molen.

En inderdaad, het is 'een flinke molen' zoals het artikel vermeldt en ja, ook het metselwerk is wat bijzonder en zeker hogerop is de molen aan de binnenzijde niet door een vakman gemetseld. Voor de molenaars is dit alles echter geen probleem, ze zijn zeer tevreden met de molen en hebben dan ook graag het verjaardagsfeest georganiseerd.

Het artikeltje dat in 1899 in 'De Molenaar' werd gepubliceerd, met daarin de constatering dat het beslist geen vaklieden waren die de molen metselden.

Zoals dat in een dorp gaat gaven voor het officiële gedeelte op zondagmorgen de 14e september zowel de wethouder die de molens in haar portefeuille heeft als de lokale harmonie Sint Caecilia en het lokale Gilde Sint Servatius acte de présence.

Het weer was uitstekend en ook daardoor werd het een aangename morgen voor het ieder die kwam kijken. De harmonie liet blijken tot een van de betere harmonieën te behoren en de vendeliers van het gilde gaven een mooie demonstratie van hun kunnen. De wethouder onderstreepte, zoals ze telkens doet als het ergens over molens gaat, het belang van de

Links de informatiestand van De Hollandsche Molen en rechts de koffiekraam onder in de molen

molen en het belang van voldoende molenaars, met gelukkig nu weer een groei daarin het aantal. Dat alles direct voor de molen op het grasveld waar zich ook 'De Mulder', het nationale molenaarsmonument bevindt. Hoe feestelijk wil je het hebben? In de molen was beneden in de invaart een kraam geplaatst waar de bezoekers een kop koffie konden

krijgen en de kinderen een beker limonade met een pannenkoek, hier werd gretig gebruik van gemaakt. Verder was er voor de kinderen een foto puzzeltocht door de molen, op zoek naar de 8 letters voor het woord 'molenaar', waardoor ze konden meedingen naar een van de tien molenbouwplaten. Verder was er voor hen alle informatie die De Hollandsche Molen te bieden heeft op het gebied van educatie, een mooie verzameling, dat doet DHM erg goed.

De volwassenen konden hun gevoel voor gewicht beproeven door te raden hoe zwaar een zak met een hoeveelheid meel was, de drie besten kregen een 'Muldermik', een lokale lekkernij. Verrassend hoe zwaar iets geschat wordt: de schattingen liepen uiteen van nauwelijks 10 kg tot meer dan 40 kg.

De molenaars in gesprek met enkele bezoekers. Op de achtergrond het standerdmolentje dat zij onlangs restaureerden.

Gedurende beide dagen is er, mooi verdeeld, veel bezoek geweest. Voor diverse bezoekers was het, zoals zo vaak, de eerste keer dat ze de molen bezochten, hoewel ze veelal heel wat jaren in het dorp wonen.

Begeleid door drie molenaars gingen de mensen in groepjes door de molen om zich te laten informeren over wat er zoal bij een molen komt kijken. En zoals voor molenkenners al langer bekend, iedereen was danig onder de indruk van hoe een molen werkt en hoe bijzonder het interieur van een molen is. De steenzolder stond regelmatig vol om te kijken naar het draaiende grote spoorwiel en met name hoe geluidloos dat gaat, er is nauwelijks wat te horen. Ook een blik in de kapzolder door het trapgat vanaf de luizolder ontlokte menigmaal een 'zo, dat is groot' aan de bezoekers.

Na het bezoek bleven de meeste bezoekers nog even gezellig op een van de bankjes voor de molen zitten voor koffie of een ander drankje, wat uiteraard ook de bedoeling was: zo vier je een verjaardag.

En zoals je vooraf hoopt is het feest ook verlopen, we waren terecht 'moe maar voldaan'!

advertentie

WIEKENMAKERIJ
VAAGS
AALTEN
ONTWERP & PRODUCTIE

550+ gelaste roeden	100% NDO lascontrole
45+ geklonken roeden	100% betrouwbaar

www.wiekenmakerij.nl

Op de bil

Hoe je een standermolen recht zet

Geert van Stekelenburg

Op oude foto's van standermolens zie je vrijwel altijd dat de kast duidelijk scheef hangt, scheef met het laagste punt aan de kant van de roeden. Ook in de huidige tijd zie je tamelijk veel standermolens die dit ook hebben. Tegen bezoekers die hier nog wel eens een vraag over hebben zeg ik vaak: 'Als jij tegen de wind in fietst ga je ook enigszins vooroverhangen, zo is het ook met deze molen, hij hangt lekker tegen de wind in'. Een kern van waarheid zit hier wel in, de molen hangt inderdaad iets veiliger op zijn plek rond de standaard als hij wat tegen de wind in leunt, zo kan hij uitschietende windvlagen tijdens een storm beter trotseren.

Maar wat zou nou eigenlijk de werkelijke reden zijn van dit scheefhangen? Ik denk zelf dat dit wel eens veroorzaakt zou kunnen zijn doordat veel standermolens zo'n honderd jaar geleden voorzien werden van een zware gietijzeren insteekkop en een geklonken set (Pot)roeden. Dit totaalpakket was behoorlijk veel zwaarder dan de oorspronkelijke houten askop en het houten gevlucht met borstroeden en oplangers. De standermolen is tenslotte een laatmiddeleeuws werktuig. Dit enorme gewichtsverschil van enkele tonnen aan één kant van de molen moet wel effect gehad hebben op de positie van de kast. Hierdoor zakten deze standerkasten waarschijnlijk sneller aan de borstzijde dan aan de trapbintkant. (Veel standermolens hellen overigens ook enigszins over naar de kant van de vang, dit door de druk van het vele vangen).

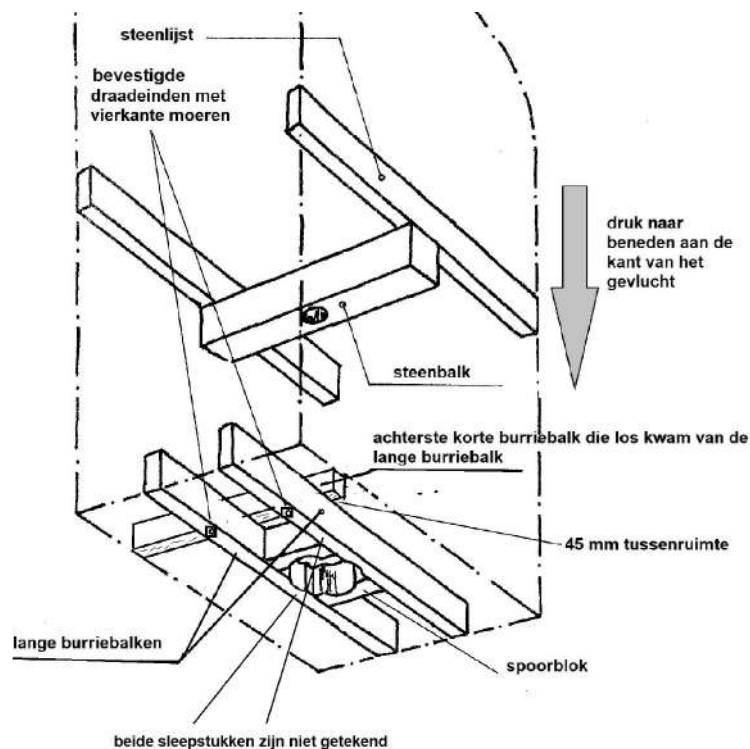
Ook 'de Oostenwind' in Asten leek de laatste jaren steeds meer over te hellen naar de kant van het gevlucht. Bij nadere inspectie constateerden we tot onze verbazing dat de achterste korte burriebalk niet (nooit?) bevestigd was aan de lange burriebalk. Dit had tot gevolg dat in de loop der jaren de korte burriebalk steeds verder doorboog naar boven toe, hij werd als het ware door de kast zelf opgelicht (**zie afbeelding 1**). Hierdoor ging de kast steeds schever hangen.

Toen we de ruimte tussen de lange- en de korte burriebalk op gingen meten, kwamen we op een afstand van maar liefst 45 mm! De hele korte

burriebalk was dus zover naar boven toe doorgebogen, ooit moeten ze op elkaar gelegen hebben. Conclusie: de molenbouwer moest gebeld worden om te proberen de korte burriebalk recht te trekken door hem te fixeren aan de lange burriebalk.

De gewaarschuwde molenbouwer was het eens met onze conclusie: hij zou gaan proberen de lange- en de korte burriebalk met elkaar te gaan verbinden met zware draadeinden. Probleem hierbij was wel dat onder de lange burriebalk de zogenaamde sleepstukken zitten, waar hij niet dwars doorheen wilde boren. Dit zou vervelend kunnen zijn ingeval ze ooit vervangen zouden moeten worden.

Hier werd een oplossing voor gevonden door de boorgaten tussen korte- en lange burriebalk net op de randen van de sleepstukken te boren, zodat dat nauwelijks invloed had op de sleepstukken: er hoefde slechts een klein stukje uit gebeiteld te worden.

Bij verdere inspectie van de molen merkte de molenbouwer op, dat dan meteen ook wel de kast iets rechter gezet zou kunnen worden. Alle werkzaamheden konden makkelijk binnen een dag plaats vinden, merkte hij op.

Enkele weken later werd eerst een groot deel van de planken vloer van de meelzolder verwijderd om de gaten door de korte- en de lange burriebalk te kunnen boren, dit verliep vrij vlot. Met behulp van steeksleutel 50 werden er onder en boven (uiteraard) vierkante moeren gedraaid op de uiteinden van de forse draadeinden die door korte- en lange burriebalk heen gestoken waren. En van bovenaf, van de meelzolder uit, werden de moeren zo strak mogelijk aangedraaid. Hierbij hoorde je de kast 'protesteren', het hout kraakte van alle kanten. Na heel wat krachtinspanning werd bereikt dat er uiteindelijk van de oorspronkelijke 45 mm nog slecht 15 mm afstand overbleef tussen lange- en korte burriebalk. Ze echt op elkaar krijgen was niet mogelijk, maar ze waren nu uiteindelijk wel verbonden met elkaar, waardoor de kast niet verder scheef zou kunnen zakken. Uiteindelijk vonden we die 15 mm ruimte tussen de balken nog best veel en daarom hebben we zelf een week later opnieuw enkele vloerplanken van de meelzolder verwijderd (die hadden we gelukkig nog niet vastgespijkerd). We leenden een steeksleutel 50 van een groot bekend bedrijf in het zuiden des lands en zijn daarmee zelf de moeren nog streviger aan gaan trekken. Met tweeën tegelijk hangend aan die enorme steeksleutel slaagden we er in de tussenruimte nog met 5 mm te verkleinen tot nog maar 1 cm. Die ruimte kan komende zomer, als het droog weer is, misschien nog wel verder verminderd worden.

Maar terug naar de dag waarop de molenbouwers bezig waren. Toen het karwei met de burriebalken afgerond was konden de molenbouwers beginnen met het rechtzetten van de kast. Hiervoor moest het spoorblok, dat onder de meelzoldervloer tegen de standaard zit opgedikt worden. Dit spoorblok, dat hol gevormd naar de ronding van de standaard, loopt tijdens het kruien mee en houdt de kast tegen bij stevige windvlagen. Zou dit er niet zitten, dan zou de kast bij elke windvlaag tegen de borst over de zetel aan de onderkant naar achteren gaan schuiven. Maar hoe haal je een spoorblok, dat ingeklemd zit tussen standaard en kalf, uit zijn positie? Nou eigenlijk heel eenvoudig: je plaatst van on-

Een van de moeren op de naar boven doorgebogen korte burriebalk wordt aangehouden.

(foto: Frans Grein)

deraf, dus onder de vloer van de meelzolder, een hydraulische krik tussen de standaard en een kalf (zit dwars tussen lange burriebalken), en je gaat 'pompen' met de krik. Zo schuif je de hele kast millimeter voor millimeter aan de onderkant naar buiten toe naar de zijde van het gevlucht. Boven op top van de standaard blijft hij natuurlijk op zijn plek, door de stormpen die in de steenbalk steekt. Zo komt de kast onder bij de zetel los van de standaard en tot mijn verbazing kon het spoorblok er toen zo uit gehaald worden, het zat op geen enkele manier ergens aan bevestigd, het hing met een paar dwarslatjes aan het kalf erachter (zie *afbeelding op de vorige pagina*).

Vervolgens werden aan de achterkant van het spoorblok een 10-tal latjes, met een dikte van ongeveer 1 cm, rechtop bevestigd. Het hele blok, dat nu dus ongeveer een centimeter dikker was, werd weer teruggehangen en de oliedruk kon van de krik gehaald worden. De kast zakte weer terug, bijna in zijn oude positie, maar dan nu echt iets minder scheef. Dit hele proces had nog geen uur geduurd. In die hele korte tijd werd dus het gewicht van ongeveer 40 ton ietsje rechterop gezet. Nog steeds wel enigszins scheef, maar dat 'fietst' wel zo fijn tegen de wind in.

advertentie

MvLgroep
behoud van hout en steen

Michel & Michon van Lierop

Mijlstraat 39b
5281 LJ
Boxtel
0411 632 647
www.mvlgroep.nl

Koren op de molen?

Gluten(allergie)

Geert van Stekelenburg

Tarwe bevat veel gluten. Voor de bereiding van brood is dit uitstekend, want gluten zijn de oorzaak van het rijzen en daardoor luchtiger worden van brood. Kinderen vertel ik vaak dat tarwe veel 'kauwgom' bevat en vervolgens laat ik ze enkele minuten lang op tarwekorrels kauwen. Dan ervaren ze zelf wat gluten zijn, in hun mond vormt zich namelijk een taaie grijze kauwgom, ze kunnen de gluten voelen en zien. Helaas veroorzaken gluten vaak medische klachten bij zogenaamde coeliakiepatiënten, de patiënten met een glutenallergie.

Voor mensen met deze allergie werd al in 1936 door Willem Karel Dicke, een Nederlandse kinderarts een dieet ontwikkeld. Tijdens de hongerwinter merkte hij dat kinderen met coeliakie minder klachten hadden. Dit leek verband te houden met het minder eten van brood, omdat het schaars was. Hij bedacht toen een het glutenvrije dieet voor deze patiënten, zij hadden hier veel baat bij.

Daarnaast is een trend ontstaan waarbij een glutenvrij dieet zonder medische noodzaak gezien wordt als gezond of als methode om af te vallen. Dit is echter niet wetenschappelijk bewezen. Een glutenvrij dieet kan leiden tot een eenzijdig eetpatroon waardoor vooral een tekort aan vezels, vitamines en ijzer kan ontstaan.

Gluten is een groep eiwitten die voorkomt in tarwe, spelt, kamut (Perzische voorloper van tarwe), rogge en gerst. Haver bevat van nature geen gluten. Om toch een brood te kunnen produceren voor mensen met een glutenallergie wordt meel geproduceerd met allerlei vervangende glutenvrije meelsoorten.

Een broodmix, geleverd door een bekende supermarkt, bevat bijvoorbeeld de volgende ingrediënten: maismeel, teffmeel, druivenpitmeel en lupinemeel. Hoe de smaak is van een brood gebakken met deze mix, zal ik u een volgende keer vertellen: het brood ligt momenteel nog in de oven.

*Het bestuur van de Peel-
landse Molenstichting
wenst iedereen een
gelukkig en gezond 2026*

*Romain Malfliet 1910 - 2006) Belgisch kunstschilder, aquarellist en etser, bekend
als etser van schilderachtige hoekjes in Antwerpen en andere
West-Vlaamse dorpen en steden.*

Peellandse Molenstichting

Bestuur:

Voorzitter: Marc van Deursen, Kerkstraat 33, 5711GT Someren, 0493-495421
Secretaris: JanTielemans, Schutsstraat 22, 5737EW Lieshout, 06 51815 316
Penningmeester: Eugène van Sas, 't Peppelplantsoen 11, 5702DS Helmond, 0682958868
Leden: Hans Kalkhoven, Argostraat 48, 5631JZ Eindhoven, 06 13587634
Mari van Dijk, Lek 58, 5751LT Deurne, 06 13543865
Geert van Stekelenburg, Hofstraat 26, 5721BB Asten, 0616716543

Molenkalender 2026:

Nationale molendagen: zaterdag 9 en zondag 10 mei

Meer over molens en mulders in Peelland:

www.peellandsemolenstichting.nl

